

Marijan F. Kranjc

Dr. Ivan PLES

Tržačan, kapetan AOV, dobrovoljec jugoslovanskega polka v Sibiriji 1918 - zvezni častnik pri francoski vojaški misiji, gospodarstvenik, publicist, pripadnik OF - partizan

*Dr. Ivan Ples Ljubljana
(Ilustrirani Slovenec, 1930/1)*

*Dr. Ivan Pless, poročnik AOV, 1914, Ljubljana
(Zasebni fotoalbum, Mitja Močivnik, Ljubljana)*

Že v prejšnjem zapisu sem z veseljem ugotovil, da smo končno identificirali v zborniku Kladivarji, 1936, samo omenjenega »Dr. Pless-a«, slovenskega častnika v AOV in dobrovoljca jugoslovanskega polka »Matija Gubec« v Sibiriji 1918 kot častnika za zveze pri francoski vojaški misiji, z ugotovitvijo, da je verjetno šlo za Primorca.

Te dni pa se je ponovno oglasil moj znanec ing. Janez Majzelj iz Novega mesta z dobro novico, da je iskanega dr. Ivana Plesa, skupaj z očetom Miroslavom, našel v SBL. Zato na kratko povzemam znane in javne podatke, ki pa se na googlu niso »prikazali«.

Takole je zapisano:

Dr. Ivan Ples, je bil rojen 19. Julija 1886 v Devinu pri Trstu, umrl pa je 23. oktobra 1958 v Ljubljani Devinu¹.

Njegov oče Miroslav (1852–1922), veleposestnik in lastnik priznane restavracije v Devinu, je bil narodni buditelj in politik, tudi dolgoletni devinski župan. Nasledil ga je starejši sin Leopold.

Ivan je gimnazijo končal 1907 v Gorici. Zatem je v znanem 97. tržaškem pešpolku odslužil enoletni rok in postal. rez. častnik AOV. V letih 1909–1913 je na Dunaju študiral pravo in 1914 tudi doktoriral. Govoril je tudi več tujih jezikov. Prvo službo je dobil v Trziču (Monfalcone) kot praktikant na tamkajšnjem okrajnem sodišču.

Ob začetku prve svetovne vojne je kot rez. častnik 97. tržaškega pešpolka odrinil na rusko fronto, kjer je septembra 1915 prišel v rusko ujetništvo in bil poslan v Krasnojarsk v Sibiriji.

¹ Dne 19. 7. 2012 se mi je javil M.M. iz Ljubljane, vnuk Leopolda Plesa in mi posredoval podatek, da njegov brat kapetan dr. Ivan Ples ni umrl v Ljubljani, temveč v Devinu, kjer je tudi pokopan v družinski grobnici. Priimek Ples je slovenski, pod Avstro-ogrsko je pisano Pless, pod Italijo pa Plezzo.

Konec 1918 je kot kapetan vstopil v novoosnovani 1. jugoslovanski polk »Matija Gubec«, kmalu zatem pa je zaradi znanja tujih jezikov poslan kot zvezni častnik v štab glavnega poveljnika zavezniških sil v Sibiriji, francoskega generala M. Janina. Marca 1920 je bil poslan v Vladivostok k vojni misiji SHS, ki je skrbela za evakuacijo naših dobrovoljcev in ujetnikov v domovino. Avgusta 1920 se je vrnil v domovino, skupaj s pripadniki drugega evakuacijskega odreda, ki ga je vodil kapetan Ivan Božič.

Že septembra 1920 je bil poslan v medzavezniško plebiscitno komisijo v Celovec, zatem pa je postavljen kot zastopnik Krajevine SHS v medzevazniški okrajni svet v Borovlje. Po koroškem plebiscitu se je demobiliziral in bil novembra 1920 dodeljen okrožnemu sodišču v Mariboru.

Avgusta 1921 je bil sprejet za provizor. konceptnega pristava pri Trgovinski zbornici v Ljubljani, kjer je vse do leta 1932 tudi urejal njihov strokovni časopis. Bil je izredno aktiven na področju gospodarske publicistike. Za Krajevni leksikon dravske banovine je 1937 napisal uvodni članek »Trgovina, obrt in industrija.«

Bil je aktiven član obrtnih in drugih društev. Nazadnje je v letih 1932–1935 opravljal dolžnost predsednika bolniške blagajne.

Že jeseni 1941 se je priključil NOG kot član gospodarsko-finančnega odseka OF in vse do osvoboditve aktivno sodeloval pri načrtovanju ekonomskih temeljev bodoče slovenske države.

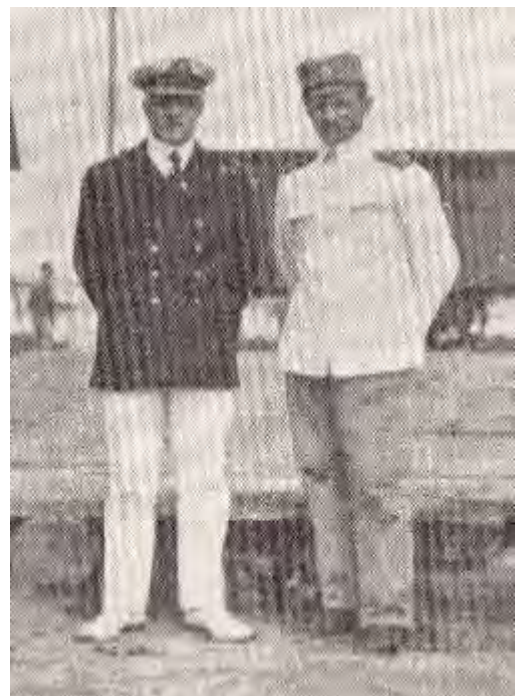
Predhodna objava je bila naslednja:

Dr. Ivan PLESS, stotnik v francoski misiji v Sibiriji 1919–1920 – končno identificiran!

V zborniku **Kladivarji** je trikrat naveden **dr. Pless**, in sicer:

- str. 757 : zastopnik Tomskega polka pri generalu Janinu,
 - str. 778: slika iz Vladivostoka skupine častnikov in civilistov ob odhodu ladje »Himalaje« dne 20. avgusta 1920,
 - str. 779: slika iz Vladivostoka dr. Pless s kapitanom ladje »Himalaja«, 20. avgusta 1920.
- Drugih podatkov nisem mogel zaslediti.

Dve fotografiji dr. Pless-a, stotnika, iz zbornika Kladivarji:

*Na levi sliki: Vladni predstavnik Purić (v civilu) in stotnik dr. Pless (pozdravlja v uniformi)
Na desni sliki: Kapitan »Himalaje« in stotnik dr. Ivan Pless / Kladivarji, 1936, str. 778 in 779*

Pred dnevi pa mi je g. ing. Janez Majzelj iz Novega mesta posredoval iz dLib.si kopijo članka iz časopisa »Edinost« iz Trsta, ki je dne 28. 12. 1919 pod naslovom Novice objavil pismo iz Sibirije, s podpisom: **dr. Ivan Pless**, stotnik pri francoski misiji v Tomsku.

Tako smo končno zvedeli za ime stotnika dr. Plessa, verjetno advokata, ki je bil že prej sodelavec lista trščanskega lista Edinost in tudi dopisnik iz Rusije oz. Sibirije. Lahko bi celo domnevali, da je Primorc, morda iz Trsta ali Gorice.

Pismo je napisal 1. 9. 1919 in ga poslal po nekem ranjenem slovenskem dobrovoljcu ki je bil v skupini evakuiran iz Tomska v Jugoslavijo po sibirski železnici in preko luke Vladivostok, saj so poti na zahod bile onemogočeno.

V začetku dr. Pless navaja, da se javlja po dveh letih z novicami iz Tomska, da pa tudi sami nimajo nobenih vesti iz domovine.. Navaja, da so slovenski dobrovoljci preživeli težke trenutke in so sedaj organizirani v dveh enotah, in sicer: v Čeljabinsku v polku »**Srbov, Hrvatov in Slovencev z imenom majorja Blagotića**« in v Tomsku v **1. jugoslovanskem polku »Matije Gubca«**, v katerem je tudi slovenski bataljon. Pri formiranju polka je bil najprej v štabu, pozneje pa je bil zaradi znanja jezikov dodeljen **francoski misiji** generala Janina. V Tomsku deluje tudi predstavnik jugoslovanske vlade Milanković, bivši srbski konzul. Hrano imajo dobro. Nosijo rusko uniformo in šajkačo s **slovensko trobojnico**. V Čeljabinsku izdajajo časopis »Jugoslovansko Ujedinjenje«, katerega urednik je *Železnikar*, ki je bil doma sodelavec »Soče« in »Primorca«. V Tomsku izdajajo tednik »Naš list«, ki ga urejuje **dr. Vojeslav Molek**. Navaja, da ne razmišljajo o povratku v domovino z ladjo, saj jih je preveč in tako velike ladje ni na svetu. Pisal je že večkrat, vendar ne ve, ali je strogi urednik njegova pisma objavil ali vrgel v koš. Podpisal se je kot **Dr. Ivan Pless**, stotnik v francoski misiji, Tomsk.

Sedaj bo nadaljnje raziskovanje usode dr. Ivana Plessa dosti lažje. Pričakujem tudi pomoč obiskovalcev moje spletne strani ...

LEOPOLD PLES

Na članek o dr. Ivanu Plesu, kapetanu, se je sredi julija 2012 oglasil gospod Mitja Močivnik iz Ljubljane, sorodnik, in posredoval še podatke o svojem starem očetu Leopoldu Plesu in fotografiji obeh bratov, častnikov AOV, verjetno 4. bosansko-hercegovega pehotnega polka s sedežem v Trstu in 1. jugoslovanskega polka "Matija Gubec" v Omsku, Sibirija (1917-1920).

Fotografija na levi:

***Leopold Pless, praporščak AOV, 1914, Ljubljana**
(Zasebni fotoalbum, Mitja Močivnik, Ljubljana)*

Rodil se je 1891 v Devinu pri Trstu. Gimnazijo je obiskoval v Gorici, nakar je v Trstu končal še trgovsko akademijo. Zaposlil se je v tržiški ladjedelnici, po očetovi smrti leta 1922 pa je prevzel vodenje posesti in hotela Ples.

Na začetku prve svetovne vojne leta 1914 je bil kot avstro-ogrski častnik zajet v Galiciji. Ujetništvo je preživel v številnih krajih na zahodu Sibirije: Tjumen, Tara, Omsk, Semipalatinsk in Krasnoyarsk.

Srečno je bilo naključje, da sta bila oba z bratom Ivanom v Omsku. Domov sta se vrnila šele leta 1920.

Leta 1922 je bil odbornik občine Devin.

V času druge svetovne vojne je sodeloval z OF, zaradi česar so ga Nemci

1944 aretirali in poslali na prisilno delo v Bayreuth, v Nemčijo, kjer je bil vse do osvoboditve.

Zaslužen je, da je v Devinu na pobudo odbora OF za šolstvo 17.1.1944 ponovno pričela s poukom slovenska sola.

Domači hotel v Devino je vodil do 1957, ko ga je oddal v najem.

Umrli je 1984 v Devinu in je pokopan v družinski grobnici.

DOPISI.

Tomsk v Sibiriji, 1. julija 1919.

Dragi urednik!

Zopet se odpelje nekaj sibirskih invalidov v drago domovino. Morda se jim res .posreči, da dospejo domov in da prinesejo s seboj naša pisma. Nisem hotel opustiti te prilike, da ne bi napisal tudi Vam par vrstic, vsaj ravno sedaj tako težka pogrešam naše »Edinosti« in one družbe, ki se je zbirala okoli nje. Že skoro dve leti nimamo nikakih poročil iz domovine in še danes si ne moremo napraviti čiste slike o tem, kar se je med tem časom vršilo doma.

Znani so nam pač eni važni zgodovinski dogodki, ki so se vršili lansko leto tam, toda to le v glavnih potezah, .ker natančnih pomočil o njih nimamo prav nobenih. Govori se pač mnogo, razširjajo se tudi najrazličnejše novice, ki pa ostajajo le govorice brez vsake podlage. Da, večkrat čitamo tudi oficijelne brzozjavke, katerim slede seveda ravno tako oficijalna zanikanja. Toda, kakor nimamo mi tukaj v Sibiriji nobenih obširnih poročil o domovini, tako si gotovo tudi vi tam ne morete predstavljati, kako mi živimo. Zato mislim, da Vam ustrezem, ako Vas s par vrsticami seznanim z življenjem Jugoslovenov v Sibiriji.

Po Brestlitovskem miru so sc začeli zbirati vsi Jugosloveni, ki so bili še v Sibiriji oz. Rusiji v dveh taborih. Prvi tabor je imel svoje središče v Čeljabinsku, kjer so stari borci bivšega srbskega korpusa iz Odese ustvarili polk Srbov, Hrvatov in Slovencev, ali polk imenovan Major Blagotič. Druga skupina Jugoslovenov se je zbirala v mestu Tomsku, kjer se je ustanovil 1. Jugoslavenski polk pod imenom »Matija Gubeca«.

Napisati hočem par besed o polku v Tomsku. Pri polku so zastopani vsi Jugosloveni brez razlike. Pri vsaki četi se dobe Srbi, Hrvati in Slovenci, le en bataljon je čisto slovenski. Človek noče kar verovati, da je v Sibiriji, če včasih gleda, ko koraka slovenski bataljon skozi mesto, prepevajoč naše lepe narodne pesmi. O, komaj tukaj občuti človek moč naše narodne pesmi! Seveda poslušajo tudi Sibirjaki z navdušenjem to petje. Najbrže najdejo tudi njihova ušesa v naših pesmicah znane glasove, znane melodije, ki morajo segati vsakemu Slovanu do srca.

Za diplomatskega zastopnika naše vlade je bil imenovan g. Milankovič, bivši generalni konzul Srbije, star izkušen diplomat, ki si je znal priboriti mnogo zaslug za jugoslovensko gibanje v Sibiriji. Glavni vojaški poveljnik je francoski general Janin, komandant vseh zavezniških'sil v Sibiriji. Vojaštvo dobiva izvrstno in obilno hrano, saj ne primankuje tukaj še ničesar. Ako ne mislimo na sadje, vino in druge južne stvari, ki so bile že pred vojno velikanska redkost za te kraje, imamo tukaj še vse. Mogoče bo koga zanimala tudi uniforma naših vojakov. V tem oziru nismo pač imeli veliko izbire. Prvič se ne dobi tukaj sukno, kakor bi si želeli, a drugič smo primorani, da se prilagodimo klimatičnim razmeram. Izbrali smo zato rusko uniformo in le po naši srbski šajkači s slovensko trobojnico sc razločujemo od ruskih vojakov.

Za razvedrilo vojakov skrbijo Amerikanci. Amerikanski »striček«, kakor imenujejo zastopnika »Zveze 'krščanskih mladih mož v Ameriki«, je popolnoma brezplačno opremil in otvoril čitalnico, kjer so vsakomur na razpolago časopisi, brošure, knjige itd. Tudi dobijo tam naši vojaki za par kopejk dobro kavo, čaj in pecivo. Striček je uredil tudi kinematograf, nakupil orodje za športne igre, telovadbo itd. Razun veseličnih predstav se prirejajo v čitalnici tudi predavanja.

O politični smeri naše edinice ne bom govoril, saj trdne smeri žalibog nimamo. Imamo namreč v polku zastopnike najrazličnejših struj, ki pridejo sedaj ena, sedaj druga na površje, kakor pač »piha veter«. Struja, ki je na površju, odločuje seveda smer cele edinice, ni čudno torej, da je politika naše organizacije jako vetrena . Temu je glavni vzrok pomankanje vesti iz domovine, pomankanje direktiv naše vlade. G. Milankoviča, edinega zastopnika naše vlade, niso nekateri .pripoznali, delali so mu zapreke, ter tako onemogočili vsako njegovo delovanje. Zadnje dni rusko ministrstvo zunanjih del objavilo oficijelno potrdilo o njegovem imenovanju

s strani naše vlade. Upati je, da bo ta fakt vplival tudi na našo politiko, ter da se tudi v tem oziru popolnoma ujedini.

V Čeljabinsku se izdaja kot organ obeh polkov »Jugoslovansko Ujedinjenje«. Drugi urednik tega lista je g. Železnikar, ki bo čitateljem goriške »Soče in »Primorca« gotovo znan. Razun tega skupnega organa ima še polk v Tomsku posebno glasilo »Naš list«, dosedaj še tednik, a ki bo kmalu začel izhajati trikrat na teden. V enem, kakor v drugem listu se razpravljajo in analizirajo one pičle vesti ki prihajajo iz domovine. Razun tega se seveda obravnavajo vsakdanja notranja vprašanja, ki se tičejo Jugoslovenov v Sibiriji »Naš list« izhaja v Tomsku in njegov urednik je g. dr. Vojeslav Mole.

Naša največja in edina želja je pač želja po domovini. Govori se tudi o tem mnogo, toda upanja ni, da bi se skoro vrnil. Vožnja po morju je skoraj izključena, ker ni toliko parobrodov na razpolago, a vožnjo čez zapadne dežele ne dopustijo politične razmere. Človek ne sme niti misliti o domovini, ako noče popolnoma obupati. Edino sredstvo rešiti se teh misli in napraviti si razmere kolikor toliko znosne je delo in dela imamo tukaj dovolj za vsakega, kdor ima le voljo za delo.

Jaz sem bil pri vstopu v polk v štabu, a ko so nas Francozi prevzeli so me, radi znanja tujih jezikov, odposlali v francosko vojaško misijo, kjer sem še danes. Dela je tukaj mnogo, toda, kakor že rečeno, človek najde le v delu tolažbo in mir!

Pisal bi pač več, toda bojim se, da bo tudi ta pismo, kakor že neštivilno drugih, romalo v koš pedantnega cenzorja. Ako pa bo imelo srečo, da dospe v roke dragega znanca, upam, da bo gotovo tako prijazen, da o tem obvesti vse moje drage prijatelje.

Iskreni pozdrav!

Dr. Ivan P l e s s, stotnik v francoski misiji,
Tomsk.